

De zandkat

©Clyde Nishimura, FONZ Photo Club van Smithsonian CCO Images via Canvas

De zandkat (ook wel woestijnkat genoemd) is de enige katachtige die alleen in woestijngebieden voorkomt. Hij hoort bij de kleinste katachtigen van Afrika, maar de zwartvoetkat, die ook in Afrika woont, is kleiner. De zandkat en de zwartvoetkat zijn allebei kleiner dan onze huiskat.

De zandkat leeft in de woestijngebieden van Noord-Afrika, het Arabisch schiereiland en Zuidwest-Azië. In de gebieden waar de zandkat leeft is nauwelijks water. De zandkat haalt water vooral uit zijn prooien.

Bijna alle katten zijn nachtdieren die goed kunnen zien in het donker, maar de zandkat kan ook heel goed horen. De zandkat kan zijn oren naar beneden richten en zo prooien zelfs onder de grond horen!

De zandkat behoort samen met de moerasat, de wilde katten, zwartvoetkat en de huiskat tot het geslacht Felis.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Waarom is het belangrijk om een spreekbeurt over de zandkat te houden?	3
Wat voor soort dier is de zandkat?	3
Verschillende soorten zandkatten?	4
Basisinformatie over de zandkat	5
Hoe ziet de zandkat eruit?	6
Waar leeft de zandkat?	7
Hoe leeft de zandkat?	8
Hoe gaat het met de zandkat?	12
Wat zijn de belangrijkste bedreigingen voor de zandkat?	11
Waarom zou het erg zijn als de zandkat uitsterft?	12
Wat kun jij doen om de zandkat te helpen?	13
Wat doet Stichting SPOTS?	14
Hoe werkt Stichting SPOTS?	15
Leuke weetjes	16
Links	17

Waarom is het belangrijk om een spreekbeurt over de zandkat te houden?

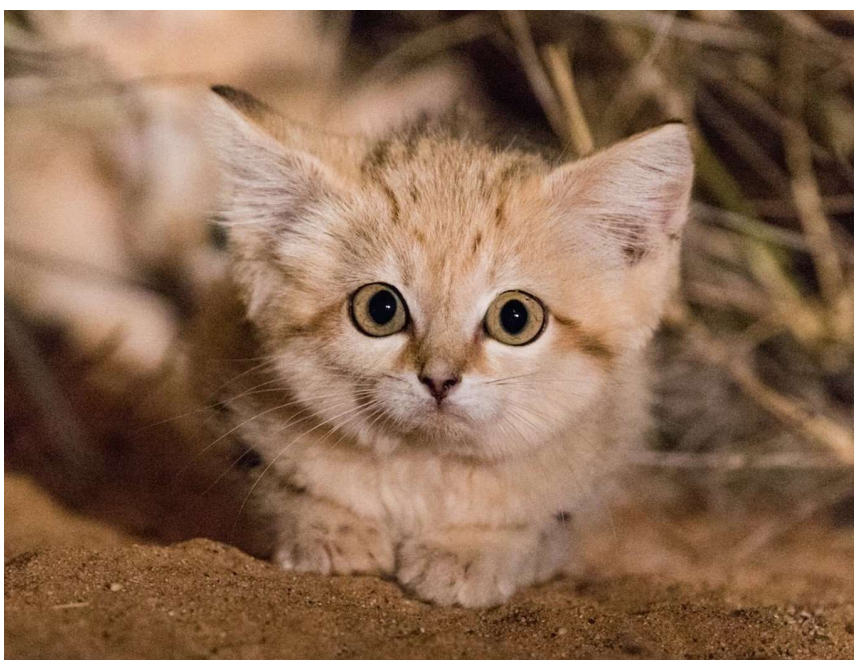
Omdat de zandkat zo'n mooi dier is en omdat er steeds minder zandkatten op de wereld zijn. Het is heel belangrijk dat er mensen zijn die de zandkatten en andere dieren willen beschermen. Daarom moeten mensen weten dat de zandkat een supermooi en bijzonder dier is. Als jij dat tegen je klasgenoten vertelt, worden zij misschien wel net zo enthousiast als jij!

Verderop kun je lezen wat je nog meer kunt doen om de zandkat te helpen.

Wat voor soort dier is de zandkat?

De zandkat behoort tot de **katachtigen**. De katachtigen zijn verdeeld in **grote katten** en **kleine katten**. Het verschil wordt niet bepaald door hoe groot de kat is, maar door elf kleine botjes in de keel die samen het tongbeen vormen. Als de botjes aan elkaar zitten dan kan de kat spinnen en niet brullen. Dit zijn de 'kleine katten'. Dit zijn bijvoorbeeld de huiskat, de lynx en ook de zandkat. Als de botjes niet aan elkaar vast zitten, dan kan de kat brullen maar niet spinnen. Deze katten behoren tot de 'grote katten' (bijvoorbeeld de leeuw, tijger en jaguar).

De zandkat heeft ook een wetenschappelijke naam. Deze naam is vaak in het **Latijn**. De wetenschappelijke naam is bedacht door wetenschappers die alle dieren een eigen unieke naam geven zodat er geen vergissingen kunnen worden gemaakt. Zo kunnen mensen in verschillende talen over een dier praten. De wetenschappelijke naam van de zandkat is **Felis margarita**.

kitten zandkat © Gregory Breton/ Panthera

Verschillende soorten zandkatten?

Je kon al lezen dat alle dieren een **wetenschappelijke** naam hebben. Deze is voor de zandkat, ***Felis margarita***. Soms zie je daarachter nog een **derde** naam. Bijvoorbeeld *Felis margarita margarita*. Deze derde naam geeft de **ondersoort** van het dier aan.

Er zijn kattensoorten die in verschillende gebieden voorkomen, en die gebieden **verschillen** vaak heel veel van elkaar in **landschap** of **temperatuur**. Ze leven dus in **andere omstandigheden**. Vaak zien die katten er in verschillende gebieden iets **anders** uit. Het zijn dan verschillende **ondersoorten**.

Op dit moment worden er twee ondersoorten erkend door de IUCN (zie verderop). Daarvoor ging men nog uit van meer ondersoorten. Er moet dus nog veel onderzocht worden. De ondersoorten die nu erkend worden zijn;

- 🐾 *Felis margarita margarita* (Noord Afrika)
- 🐾 *Felis margarita thinobia* (Zuid-West Azië en Arabisch schiereiland)

F.m. margarita

F.m. thinobia, (c) Payman sazes

Je ziet dat het best moeilijk is om echt grote verschillen te zien bij de verschillende ondersoorten!

Basisinformatie over de zandkat

Stam: Chordata (gewervelden)
Klasse: Mammalia (zoogdieren)
Orde: Carnivora (vleeseters)
Familie: Felidae (katachtigen)
Geslacht: Felis
Soort: margarita
Lichaamslengte: gemiddeld 39-52 centimeter
Staartlengte: gemiddeld 22 - 31 centimeter
Hoogte: gemiddeld 25 - 30 centimeter
Gewicht: gemiddeld 1,35 - 3,4 kilogram
Mannetjes zijn over het algemeen groter en zwaarder dan de vrouwtjes.

Levensverwachting: gemiddeld 10 jaar. In gevangenschap kunnen ze wel 17 jaar worden.

Hoe ziet de zandkat eruit?

De zandkat heeft een brede kop met grote, naar voren gerichte ogen. De binnenkant van het oor is bedekt met dik wit haar, dat waarschijnlijk een beschermende functie heeft tegen zand tijdens stormen.

©Clyde Nishimura, FONZ Photo Club van Smithsonian CCO Images s via Canvas

De kleur van de vacht is zandkleurig tot okergeel met vage strepen. Aan de zijkant, op zijn schouders en zijn voorhoofd is de zandkat grijsig van kleur. De buik, nek en borst zijn wit. Het dier is perfect gecamoufleerd voor een leven in de woestijn.

Het gezicht vertoont een donkere, roodachtige streep die vanuit de hoek van elk oog naar achteren over de wangen loopt.

De poten van de zandkat zijn relatief kort en onder de poten zitten veel haren die de poten beschermen tegen de hitte van de woestijnbodem. Om de poten zitten vaak strepen.

Het dikke, stugge haar dat de voetzolen van de zandkat bedekt

De zandkat heeft heel bijzondere oren. De oren zijn groot, puntig en staan ver uit elkaar. De zandkat kan zijn oren naar beneden richten om zo zijn prooien onder de grond te kunnen horen.

De staart van een zandkat is relatief lang. Om de staart zitten zwarte ringen en eindigt vaak met een zwarte punt.

Waar leeft de zandkat?

Op het plaatje zie je waar de leefgebieden van de zandkat liggen. De rood gekleurde plekken zijn de leefgebieden van de zandkat, die in Noord-Afrika, het Arabisch schiereiland en Zuidwest-Azië liggen. Ook zie je op dit plaatje dat de leefgebieden van de zandkat niet allemaal naast elkaar liggen. De plekken zijn verspreid. Het is niet zeker of de zandkat in gebieden die tussen de plekken in liggen, voorkomt. Eigenlijk weten we nog niet zoveel over dit dier. Dat komt mede omdat het leefgebied, de woestijn, erg heet is en het voor onderzoekers dus moeilijk is om daar echt goed onderzoek te doen.

De zandkat leeft in droge zand- en steenwoestijnen en is de enige katachtige die alleen in woestijngebieden leeft. In deze gebieden is soms wel wat plantengroei, maar dat is niet veel.

Zandkat in zijn leefomgeving, woestijn
© A. Sliwa

Hoe leeft de zandkat?

Zoals de meeste katachtigen leeft de zandkat **solitair**, dat betekent **alleen**. Een uitzondering hierop zijn een moeder met haar jong. De zandkat is vooral **'s nachts** wakker en leeft overdag (wanneer het heel heet is) veelal ondergronds, vaak in holen. Hij kan deze zelf maken want de zandkat kan heel goed graven. Maar hij kan ook holen van andere dieren gebruiken. De holen zijn meestal te vinden aan de voet van struiken, maar ook in open gebieden of onder rotsen. Deze holen kunnen meerdere ingangen hebben en door verschillende zandkatten op verschillende tijdstippen worden gebruikt. Er verblijft dus nooit meer dan één kat tegelijk in hetzelfde hol (met uitzondering van moeder met kittens).

De zandkat ligt regelmatig te **zonnen** op de rotsen; vaak op zijn rug om zo interne warmte af te voeren. De zandkat is geen goede klimmer of springer.

Het leefgebied van de zandkat is extreem met grote temperatuurverschillen tussen dag en nacht, en met relatief weinig prooidieren. Dat betekent dat de zandkat soms **flinke afstanden** moet afleggen op zoek naar voedsel. Vaak overlappen leefgebieden van mannetjes en vrouwtjes elkaar.

Bij **gevaar** maakt de zandkat zich heel klein naast rotsen of pollen, of zelfs op de kale grond, waar hij onbeweeglijk blijft en daardoor zeer moeilijk te zien is. Hij heeft ook de neiging om 's nachts zijn ogen te sluiten voor schijnwerpers zodat hun ogen niet reflecteren, waardoor ze nog moeilijker te spotten zijn in de zanderige omgeving.

De zandkat **bedekt** zijn uitwerpselen met zand om zo zijn geur te verbloemen.

© Gregory Breton / Panthera

Jacht en dieet

Wanneer een zandkat op **jacht** gaat (veelal in de avond en nacht) zal hij eerst goed de tijd nemen om zijn omgeving af te speuren naar gevaar en mogelijke prooi. Wanneer het dier echt op zoek gaat naar prooi, lijkt hij haast **sluipend** over de grond te gaan. Toch kan hij in een sprint, tot 40 kilometer per uur halen. Om aan prooi te komen, moet een zandkat vaak kilometers lopen.

Het lichaam van de zandkat heeft zich **aangepast** om prooi te vinden in woestijnomgeving. Het is hier lastig om prooi te vinden, er zijn gewoon niet heel veel prooidieren. Met zijn uitzonderlijk **scherpe gehoor** kan de zandkat echter prooien onder het zand horen en snel uitgraven. Als er vlees van grotere prooien over is, verstopt de zandkat dit onder een isolerende laag zand voor latere consumptie.

Hoewel een **carnivoor**, zal een zandkat ook insecten vangen als het lastig is om aan prooi te komen. Mensen hebben gezien dat hij zijn hol verlaat om zwermende sprinkhanen te vangen.

De zandkat kan via zijn prooi aan **water** komen waardoor hij ver van water kan leven. Zijn belangrijkste prooidieren zijn kleine **knaagdieren**, **hagedissen**, **insecten** en **vogels** die op de grond leven.

Nomaden melden dat zandkatten ook **slangenjagers** zijn - ze jagen voornamelijk op twee addersoorten door ze hard op de kop te slaan en vervolgens in de nek te bijten om ze te doden.

Zandkatten zelf worden **gegeten** door slangen, grote uilen, jakhalzen, vossen en wolven.

WWW

Via deze link kun je een zandkat zien die jacht op een slang maakt,

https://www.youtube.com/shorts/I2FGM8yGx_Y

Voortplanting

Als een vrouwtjes zandkat zin heeft om te paren met een mannetje, zeggen we dat deze vrouwtjes zandkat **krols** is. Ze gaat dan een hard geluid maken. Mensen denken dat ze dit doet, omdat zandkatten vaak ver van elkaar leven en het mannetje het anders niet zou horen.

Na 59 tot 67 dagen in de buik van hun moeder gezeten te hebben, worden de jong geboren. De jongen van kleine kattensoorten, en dus ook van de zandkat, worden ook wel **kittens** genoemd. Bij grote kattensoorten, zoals de leeuw, worden de jongen welpen genoemd.

Een zandkat kan twee-acht kittens krijgen maar meestal zijn het er drie. Bij geboorte zijn de kittens erg klein en licht; zo'n 40 gram. Ze groeien echter enorm snel; zo'n twaalf gram per dag. Na zo'n drie maanden gaan de kittens al met de moeder mee op jacht.

De kittens zijn zelfstandig na gemiddeld zes tot acht maanden. De dieren zijn seksueel volwassen op een gemiddelde leeftijd van 9-14 maanden.

Hoe gaat het met de zandkat?

Er bestaat een lijst waarop staat hoe het met alle diersoorten van de wereld gaat. Dit is de **Rode Lijst**. Die lijst is gemaakt door een organisatie die het **IUCN** heet. IUCN staat voor de International Union for Conservation of Nature. In het Nederlands betekent dit: de internationale unie voor de bescherming van de natuur.

THE IUCN RED LIST
OF THREATENED SPECIES™

De zandkat staat ook op deze lijst, en heeft de status '**least concern**'. Dat betekent dat wetenschappers denken dat deze kat niet met uitsterven wordt bedreigd.

De zandkat is echter een dier dat nog niet **echt goed onderzocht** is, mede doordat zijn leefgebied erg extreem is wat onderzoek moeilijk maakt. Hierdoor is het ook niet echt duidelijk hoeveel zandkatten er precies zijn. Men denkt dat dit er zo'n **27.000** zijn. Onderzoekers zeggen dat het dier zelden wordt gezien en doordat woestijngebied zo lastig is om in te leven, de dieren in lage dichtheden voorkomen.

Wat zijn de belangrijkste bedreigingen voor de zandkat?

Bedreigingen voor de zandkat zijn:

- 🐾 **Aantasting van de natuurlijke omgeving van de zandkat.** Een tekort aan woestijngebied waar de zandkat zou kunnen leven lijkt niet zo'n probleem te zijn. Wel wordt de natuurlijke omgeving van de zandkat door mensen gebruikt en aangetast. De zandkat kan dan bijvoorbeeld geen prooien meer vinden;
- 🐾 **Door mensen komen er ook steeds meer honden en die maken vaak jacht op zandkatten.** Dit zijn gemakkelijke prooien omdat ze klein zijn. Maar ook omdat ze overdag soms aan het zonnebaden zijn op rotsen. Ze zijn dan een gemakkelijke prooi;
- 🐾 **Vallen, uitgezet door boeren.** Boeren zetten soms vallen uit om roofdieren te vangen. De zandkat belandt ook weleens in zo'n val.
- 🐾 **Huisdierhandel.** Soms worden zandkatten ook gebruikt als huisdier. Dit is niet goed voor de aantallen zandkatten in het wild en ook erg zielig voor de zandkat. Dit is immers een wild dier dat er niet voor gemaakt is om huisdier te zijn.

Een extra bedreiging is de introductie van verwilderde en gedomesticeerde katten. Ze concurreren rechtstreeks met de zandkat om prooi en kunnen ook ziekten overbrengen.

Waarom zou het erg zijn als de zandkat uitsterft?

Dat is een goede, en heel belangrijke vraag. Je hebt vast al op school geleerd over hoe **dieren in de natuur met elkaar samenleven**. Dieren en planten vormen "**voedselketens**". Dit betekent dat dieren en planten elkaar nodig hebben om te overleven.

Roofdieren zoals de zandkat, eten prooidieren. Zo blijft er een balans bestaan in de natuur. Als roofdieren uitsterven, komen er teveel prooidieren en die brengen schade aan in de natuur. Denk aan muizen of ratten. Vergelijk de natuur maar met een auto. Als je daar één onderdeel uithaalt, dan rijdt de hele auto niet meer goed.

En het is natuurlijk ook gewoon verdrietig als zo'n mooi dier er straks niet meer is.

©Tonic R van Getty Images via Canvas

Wat kun jij doen om de zandkat te helpen?

Er zijn verschillende dingen die je kunt doen om de zandkat te **helpen**. Maar misschien denk je 'wat kan ik nu doen'?

Manier 1:

Het is leuk en heel belangrijk als jij een **spreekbeurt** over de zandkat geeft. Dan kun je jouw klasgenoten meer vertellen over deze mooie kat. En waarom het niet zo goed gaat met de zandkat.

Tips!

- Begin je spreekbeurt met een **zandkat-quiz**.
- Laat mooie **plaatjes** en **foto's** van zandkatten zien.
- Laat **filmpjes** van zandkatten zien, kijk maar eens bij de links of op YouTube.
- Deel aan het einde van je spreekbeurt **informatie voor ouders** uit aan je klasgenoten.

Neem de **Flyer** mee over Stichting SPOTS die je in je e-mail hebt ontvangen.

Manier 2:

Je kunt **met je school of klas een actie voor de zandkat** bedenken. Je kunt bijvoorbeeld een **sponsorloop**, **loterij** of **rommelmarkt** organiseren. Of misschien heb je zelf nog een veel beter idee. Met het geld dat je daarmee verdient, kunnen jullie als klas of school een project voor het **behoud van de zandkat** steunen. Het geld kun je naar Stichting SPOTS overmaken en dan kun je erbij zeggen dat het geld bedoeld is voor de zandkat. In de mail die we gestuurd hebben, zit ook een A4 'organiseer een kattendag'. Hierin staan leuke acties die jij en je klasgenoten kunnen uitvoeren om de zandkat te helpen.

www

Op deze site vind je meer informatie:

<https://stichtingspots.nl/kids-corner/>

© TimVickers

Wat doet Stichting SPOTS?

Er zijn in Nederland veel organisaties die zich voor allerlei dieren inzetten. Maar er was in Nederland **nog geen organisatie** die zich **inzet voor de katachtigen** die met **uitsterven worden bedreigd**. Daarom is in 2004 Stichting SPOTS opgericht. **SPOTS** staat voor **Save and Protect Our TreasureS** (bewaar en bescherm onze schatten). SPOTS betekent ook 'vlekken' (die veel katachtigen hebben) en SPOTS verwijst naar 'in de spotlights zetten'. Hiermee bedoelen we dat we zoveel mogelijk aandacht proberen te vragen voor de wilde katachtigen. Daarnaast staat SPOTS voor 'plekken'. Stichting SPOTS vraagt aandacht voor plekken op de wereld waar iets gedaan wordt voor natuurbescherming.

Knuffelfarms

Veel mensen bezoeken in Afrika en Azië projecten waar je kunt **knuffelen** met jonge tijgers en/of leeuwen. Deze dieren worden hiervoor speciaal gefokt en er wordt verteld dat deze dieren, als ze groot zijn geworden, worden teruggeplaatst in het wild. Maar dat kan helemaal niet! Dieren die gewend zijn geraakt aan mensen, kunnen niet voor zichzelf zorgen. Daarnaast is het heel erg zielig om te knuffelen met jonge leeuwjes of tijgers. De dieren worden namelijk al heel vroeg weggehaald bij hun moeder. En dat is verdrietig voor beide.

Stichting SPOTS geeft daarom voorlichting over dit onderwerp. **Knuffelfarms** noemen wij deze plaatsen waar je kunt knuffelen met dieren zoals leeuwen en tijgers. Wij willen duidelijk maken dat knuffelen met roofdieren zoals leeuwen en tijgers, helemaal niet goed is. In de flyer die je ontvangen hebt in de email, is meer informatie terug te vinden over dit onderwerp. Er is zelfs een aparte website waar je alles kunt lezen:

<https://knuffelfarms.nl/>

Hoe werkt Stichting SPOTS?

- 🐾 SPOTS probeert in Nederland op allerlei manieren aandacht te vragen voor de katachtigen. Ze is bijvoorbeeld regelmatig **aanwezig in dierenparken, op scholen** en op **evenementen**. Hier vertellen de vrijwilligers van SPOTS over de **katachtigen** en dat heel veel van deze dieren met uitsterven worden bedreigd.
- 🐾 Maar SPOTS ontwikkelt ook **informatiemateriaal over de katachtigen voor kinderen zoals jij die graag een spreekbeurt willen geven over katachtigen**. Op onze website kan iedereen van alles lezen over alle wilde katten die in de wereld leven.
- 🐾 Daarnaast probeert SPOTS geld in te zamelen voor projecten die zij ondersteunt.

WWW

Op deze site vind je meer informatie:
<https://stichtingspots.nl/>

Leuke weetjes

Wist je dat...?

- ❁ Zandkatten hun prooien vaak met zand bedekken en bewaren om later op te kunnen eten?
- ❁ Zandkatten niet zulke scherpe nagels hebben, omdat er te weinig plekken zijn om ze te slijpen in de woestijn?
- ❁ De zandkat vaak op de rotsen ligt te zonnen? Dit is wel gevaarlijk voor de zandkat, want hij is dan makkelijker te vangen als er op hem gejaagd wordt.
- ❁ De zandkat weinig tot geen water nodig heeft? Het meeste water haalt de zandkat uit zijn prooidieren. Zo kan hij overleven in een gebied waar bijna geen water is.
- ❁ De voorpoot van de zandkat vijf tenen heeft, terwijl de achterpoot er maar vier heeft?
- ❁ Zandkatten soms hun ogen sluiten als mensen 's nachts naderen, zodat hun ogen niet reflecteren, waardoor ze nog moeilijker te spotten zijn in de zanderige omgeving?
- ❁ ... de temperaturen in de woestijnen waar zandkatten leven kunnen oplopen tot boven de 50°C?
- ❁ Zandkatten op een heel grappige manier lopen, met hun buik dicht bij de grond? Het lijkt haast op kruipen. Toch kunnen deze wilde katachtigen sprinten met snelheden van 30-40 km per uur!

Op deze foto zie je een zandkat moeder met haar twee kittens. Deze foto is genomen met een **cameraval** in Pakistan. Onderzoekers plaatsen deze camera's op een plek waarvan ze denken dat een bepaald dier daar voorkomt. Als een dier dan langs de camera loopt, wordt er een foto genomen. Zo kunnen onderzoekers een heleboel gegevens verzamelen, zoals welke dieren er voorkomen, hoeveel, waar ze vooral voorkomen enz. Door deze foto's weten we bijvoorbeeld dat er nog zandkatten in Pakistan leven!

Links

Deze links kun je gebruiken voor handige **informatie**:

- <https://stichtingspots.nl/onze-katten/alle-katachtigen/zandkat/>
- <https://www.catsg.org/living-species-sandcat>
- <https://bigcatrescue.org/conservation-news/sand-cat-facts>

Op YouTube zijn veel **filmpjes** te vinden van de zandkat, waaronder deze:

- <https://www.youtube.com/watch?v=Lmm1Ak2tzbQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=pHZm52nvBB4> (hierin kun je het geluid dat een zandkat maakt, horen)
- https://www.youtube.com/shorts/I2FGM8yGx_Y
- <https://www.youtube.com/watch?v=y8kTYCex8RU>

Stichting SPOTS
LP van Mallandstraat 46
4754 AP Stampersgat
E: info@stichtingspots.nl
Tel: 06-4094 7232
<https://stichtingspots.nl/>
<https://knuffelfarms.nl/>

Rekeningnummer:
IBAN: NL90INGB0004611235
BIC: INGBNL2A

